

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 21 oktober 2011

Mål nr

B 2944-11

KLAGANDE

AS

Ombud och offentlig försvarare: Advokat SB

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Grov narkotikasmuggling m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom 2011-05-16 i mål B 2453-11

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar på det sättet hovrättens domslut att Högsta domstolen bedömer gärningarna under åtalpunkterna 8, 9 och 12 som

Dok.Id 59514

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15-15:00
		www.hogstadamstolen.se	

narkotikasmuggling enligt 3 § första stycket och 6 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling och bestämmer, med tillämpning av 34 kap. 1 § första stycket 2 brottsbalken, påföljden till fängelse ett år sex månader.

För försvaret av AS i Högsta domstolen tillerkänns SB ersättning av allmänna medel med 44 703 kr. Denna kostnad ska stanna på staten. Av beloppet avser 22 154 kr arbete, 11 770 kr tidspillan, 1 839 kr utlägg och 8 940 kr mervärdesskatt.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

AS har yrkat att Högsta domstolen bedömer gärningarna under åtalpunkterna 8, 9 och 12 som narkotikasmuggling av normalgraden samt att fängelsestraffets längd sätts ned väsentligt.

Riksåklagaren har medgett att fängelsestraffets längd sätts ned.

Riksåklagaren har i Högsta domstolen justerat åtalet genom följande tillägg till gärningsbeskrivningarna under åtalpunkterna 8, 9 och 12. *Brottet är grovt då det har avsett särskilt stor mängd narkotika och då det utgjort led i en verksamhet som bedrivits systematiskt och i större omfattning.*

DOMSKÄL

Brotten

1. AS ska i enlighet med hovrättens i den delen inte överklagade dom dömas för narkotikasmuggling vid sex tillfällen bestående i att han beställt sammanlagt 46,46 gram MDPV, fördelat mellan 1,8 och 13 gram vid varje beställning,

och 1,03 gram JWH018. Narkotikan har förts in i Sverige från annat land. Han har underlåtit att anmäla narkotikan till tullbehandling (åtalspunkterna 1, 4, 13–16). Han ska vidare dömas för narkotikabrott vid två tillfällen bestående i överlåtelse av 1 respektive 5 gram MDPV (åtalspunkten 3) samt slutligen ringa narkotikabrott vid ett tillfälle bestående i att han olovligen brukat MDPV och metylon (åtalspunkten 10).

2. AS har vidare enligt hovrättens dom gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling i tre fall (åtalspunkterna 8, 9 och 12). Brotten har bestått i att han via Internet vid tre tillfällen beställt narkotika som förts in i Sverige från annat land. Han har underlåtit att anmäla narkotikan till tullbehandling. Beställningarna har avsett 250 respektive 49,5 gram MDPV samt 50 gram metylon. 247 respektive 49,5 gram MDPV samt 50 gram metylon har levererats.

3. Målet i Högsta domstolen gäller rubriceringen av de i punkt 2 nämnda brotten och frågan om påföljden för den samlade brottsligheten.

Lagreglering

4. Enligt 3 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling straffas bl.a. den som, i samband med införsel till landet, underlåter att anmäla en vara till tullbehandling och därigenom uppsåtligen bryter mot ett särskilt förbud mot eller villkor för införsel. Om en gärning som avses i 3 § avser narkotika döms för narkotikasmuggling enligt 6 §.

5. Den i smugglingslagen föreskrivna straffskalan för narkotikasmuggling är fängelse i högst tre år. Straffskalan för grov narkotikasmuggling är fängelse i lägst två och högst tio år. Enligt 6 § tredje stycket ska vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt beaktas om det har avsett särskilt stor mängd

narkotika, om gärningen ingått som ett led i en verksamhet som har bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, eller om verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig eller hänsynslös art.

Omständigheterna i detta mål

6. I fråga om bakgrunden till brotten finns inga andra uppgifter än de som AS har lämnat. Han har berättat följande. Han är narkotikamissbrukare sedan flera år. Han började använda MDPV år 2009 då drogen fortfarande var laglig. Han injicerade MDPV, vissa perioder många gånger per dag. Under år 2010 arbetade han från och till i Norge och han behövde inte sälja narkotika för att finansiera sitt missbruk. Han hade inte som sysselsättning att sälja narkotika. Han beställde MDPV via Internet under sommaren 2010. Två försändelser beslagtogs vid tullbehandlingen på Arlanda (åtalspunkterna 1 och 4). AS trodde att han hade blivit lurad och gjorde nya beställningar (åtalspunkterna 13–16). Han beställde både från Kina och från Polen. Betalning skedde i förskott. Han betalade 100 USD för 10 gram.

7. Av utredningen framgår vidare följande. AS greps i samband med en husrannsakan den 27 oktober 2010. Vid gripandet påträffades hos honom en postavi avseende en försändelse som innehöll 247 gram MDPV (åtalspunkten 8). Under häktningstiden har ytterligare postförsändelser avseende narkotika som AS beställt kommit till hans mammas adress. Hans mamma och hans bror har tagit emot två försändelser (åtalspunkterna 9 och 12). Modern har överlämnat narkotika och ytterligare två postavier till polisen.

Om MDPV och metylon

8. Katinon är den huvudsakliga centralstimulerande substansen i växten khat. Substanser som till strukturen liknar katinon men som är helsyntetiska kallas

syntetiska katinoner. Under de senaste åren har flera syntetiska katinoner introducerats på den illegala marknaden. MDPV, metylon, mefedron, metedron, butylon, fiefedron, nefyron och N-etylkatonon är exempel på narkotikaklassade syntetiska katinoner. MDPV narkotikaklassades den 1 februari 2010 och metylon den 21 september 2010. MDPV och metylon är droger som har introducerats via Internet. De är relativt nya och deras verkningar har observerats under en förhållandevis kort tid.

9. Det finns olika uppgifter om vad som är en normal missbruksdos av MDPV respektive metylon. Preparaten kan brukas på flera olika sätt och missbruksdosen beror till viss del på hur preparatet intas, t.ex. injiceras, röks eller sniffas (tas genom näsan). Hovrätten har utgått från att en missbruksdos skulle motsvara 100 mg beträffande båda preparaten. Riksåklagaren har förklarat sig godta en uppskattning av missbruksdosen till 75 mg. Enligt riksåklagaren har MDPV och metylon, liksom andra syntetiska katinoner, normalt en hög renhetsgrad.

Om preparatens farlighet

10. Högsta domstolen har i en dom den 16 juni 2011 i mål B 5412-10 (p. 33) uttalat att mefedrons generella farlighet inte på något för straffvärdebedömningen i det målet avgörande sätt skiljer sig från amfetamins generella farlighet.

11. Av utredningen i förevarande mål framgår dels att MDPV, mefedron, butylon och metedron uppvisar betydande likheter, såväl när det gäller kemisk struktur som i fråga om egenskaper, effekter, missbruk, beroende och giftighet, dels att syntetiska katinoner generellt har samma verkningar. Den i målet förebringade utredningen ger stöd för att MDPV, metylon och

mefedron, liksom andra liknande syntetiska katinoner, bör jämföras i farlighetshänseende.

12. Av det anförda följer att Högsta domstolens uttalande i den nyss nämnda domen äger giltighet även för MDPV, metylon och andra syntetiska katinoner, såvitt nu kan bedömas. MDPV och metylon skiljer sig sålunda inte från amfetamin på något för straffvärdebedömningen i målet avgörande sätt i fråga om generell farlighet.

Grovt brott?

13. Riksåklagaren har gjort gällande att brotten enligt punkt 2 ovan är att bedöma som grova med hänsyn till att de har avsett särskild stor mängd narkotika och då de utgjort led i en verksamhet som bedrivits systematiskt och i större omfattning.

14. Exemplifieringen i smugglingslagen av omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt överensstämmer i allt väsentligt med vad som föreskrivs i 3 § andra stycket narkotikastrafflagen (1968:64). Bestämmelsen vilar på samma rättspolitiska grundval och vid bedömningen av om ett smugglingsbrott är grovt ska det, liksom vid narkotikabrott, göras en sammanvägning av samtliga omständigheter (se prop.1999/2000:124 s. 124). Omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om ett narkotikabrott är att anse som grovt påverkar på samma sätt prövningen av om en narkotikasmuggling är att anse som grov (jfr NJA 2003 s. 339).

15. Det innebär att beteckningen grovt brott vid smugglingsbrott – och därmed den strängare straffskalan – ska förbehållas de allvarligaste gärningarna. Rubriceringen grovt brott är alltså avsedd för främst sådana

gärningar som ingår i en organiserad narkotikahandel med inriktning på att i vinningssyfte sprida missbruk och utnyttja missbrukarnas beroende (jfr Högsta domstolen dom den 16 juni 2011 i mål B 5412-10, p. 15).

16. Det sagda förutsätter att det vid narkotikasmuggling, liksom vid narkotikabrott, görs en sammanvägning av samtliga omständigheter. Preparatets farlighet, mängden och graden av hänsynslöshet i gärningsmannens förfarande är omständigheter som generellt måste tillmätas betydelse vid bedömningen. Det innebär att det vid missbruksrelaterad brottslighet som består i smuggling utan att det föreligger vinningssyfte och utan andra faktorer som ger uttryck för hänsynslöshet finns ett inte obetydligt utrymme att betrakta hantering av större mängder narkotika som brott av normalgraden, till skillnad från vad som är fallet vid sådana gärningar som anges i punkt 15 ovan. Vid missbruksrelaterad brottslighet beror det inte sällan på tillfälligheter om brottet i det enskilda fallet har avsett förhållandevis stora kvantiteter (jfr prop. 1980/81:76 s. 206).

17. AS har smugglat narkotika vid tre tillfällen, 247, 50 och 49,5 gram, sammanlagt 346,5 gram. Det är fråga om en betydande mängd av farligt slag. MDPV och metylon får, som tidigare konstaterats (se p. 12), på nuvarande kunskapsnivå anses tillhöra en grupp narkotika av ungefär samma farlighetsgrad som amfetamin. En annan fråga är om preparaten i mängdhänseende är jämförbara.

18. Det vanligaste vid mängdjämförelser har varit att man har utgått från en ”normal missbruksdos”. En sådan dos definieras då som den mängd av preparatet som ger den avsedda ruseffekten för en inte tillvand person. Utredningen i målet tillåter emellertid inte några bestämda slutsatser beträffande hur farligheten av olika mängder av MDPV och metylon förhåller sig till amfetamin (jfr p. 9). I den mån det föreligger någon skillnad förefaller

MDPV och metylon att vara i mängdhänseende farligare än amfetamin, men den osäkerhet som finns bör räknas den tilltalade till godo. Under alla förhållanden finns det inte tillräckligt stöd för att i mängdhänseende bedöma MDPV eller metylon annorlunda än amfetamin.

19. De beställningar som AS gjort har till stor del avsett narkotika för eget bruk. Mängden narkotika och det faktum att han vid något tidigare tillfälle överlåtitt narkotika visar dock att han, i vart fall till viss del, hade för avsikt att sälja narkotikan. Av utredningen framgår emellertid inte att något vinstsyfte har förelegat. Det är fråga om utpräglat missbruksrelaterad brottslighet. De brott som AS har gjort sig skyldig till är inte av sådan karaktär och har inte heller avsett sådana mängder att de är att bedöma som grova. Brotten ska därför bedömas som smugglingsbrott av normalgraden.

Utgångspunkter för bedömningen av brottslighetens straffvärde

20. I 29 kap. 1 § första stycket brottsbalken föreskrivs att straffet med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning ska bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. Den tillämpliga straffskalan för de aktuella brotten är fängelse i högst tre år.

21. Vid bestämmande av straffet ska beaktas att straffskalorna för narkotikasmuggling och grov narkotikasmuggling sammanfaller i den övre delen för brott av normalgraden och den nedre delen för det grova brottet (två till tre år). I sådana situationer tillämpas, när fråga inte är om flerfaldig brottslighet, ytterst sällan den övre del av straffskalan för brott av normalgraden som överlappar det grova brottets straffskala.

22. Eftersom det är fråga om ett gemensamt straff för flera brott kan straffet enligt 26 kap. 2 § brottsbalken bestämmas till fängelse i högst fyra år.

Utgångspunkten vid straffvärdebedömningen av flerfaldig brottslighet är i regel det allvarligaste av brotten. Till straffvärdet för det brottet läggs därefter en efter hand minskande del av straffvärdet för vart och ett av de övriga brotten i ordning efter brottens allvar. Faktorer som kan vara av betydelse för reduktionens storlek är vilken typ av brott det är fråga om samt vilket tidsmässigt eller annat samband som kan finnas mellan brotten (se NJA 2008 s. 359). Skälen för att avvika från vad som skulle följa av en ren kumulation minskar ju svagare sambanden är mellan de olika brotten (se NJA 2009 s. 485).

Straffvärdet avseende de aktuella brotten

23. Särskilt när det gäller brottslighet som inte är grov är arten och mängden av den narkotika som en tilltalad har befattat sig med viktiga faktorer vid bedömningen av straffvärdet. För att främja intresset av en enhetlig rättstillämpning bör då eftersträvas inte endast att en adekvat jämförelse av den allmänna farligheten av olika preparat kan göras, utan också att farligheten av olika mängder av de olika preparaten ska kunna jämföras. Som tidigare nämnts (p. 18) finns dock inte tillräckligt stöd för att i mängdhänseende bedöma MDPV och metylon annorlunda än amfetamin.

24. Art och mängd är emellertid inte de enda faktorer som ska beaktas vid bedömningen av straffvärdet. De utgör endast en del av bedömningsunderlaget. Som Högsta domstolen framhöll i sin dom den 16 juni 2011 i mål B 5412-10 är det angeläget att omständigheter vid sidan av art och mängd tillmäts större betydelse vid bestämningen av straffvärdet än vad som ofta har skett. Det gäller inte bara vid grova brott – som var aktuella i det målet – utan även vid brott av normalgraden. En samlad bedömning av alla relevanta

faktorer leder alltså till att straffvärdet kan bli såväl högre som lägre än vad det blir om bara art och mängd beaktas.

25. Vidare måste de straffvärden som framgår av den av domstolarna ofta använda amfetamintabellen, som utgår från mängd, anses vara för höga. En sänkning av dessa värden följer som en naturlig konsekvens av den nämnda domen och möjliggör en mer differentierad straffvärdebedömning – inom den ram som anges i punkt 21 – utan att brottet blir att bedöma som grovt.

26. AS har beställt och till Sverige smuglat in relativt omfattande mängder MDPV och metylon, vid ett tillfälle 247 gram MDPV. Han har vidare, i vart fall delvis, haft för avsikt att överlåta den narkotika han beställde.

27. ASs brottslighet har dock en tydlig koppling till hans eget missbruk. Förvärven har till övervägande del skett för att tillgodose hans eget behov av narkotika. Han har inte haft något vinstintresse och brottsligheten har inte varit organiserad. Någon försvårande omständighet enligt 29 kap. 2 § brottsbalken föreligger inte (jfr Högsta domstolens dom denna dag i mål B 2613-11, p. 30).

28. Utgångspunkten för prövningen bör vara att det allvarligaste av de brott som föreligger till bedömning får anses ha ett straffvärde motsvarande fängelse ett år och tre månader (en leverans avseende ca 247 gram MDPV). Eftersom det är fråga om missbruksrelaterade brott avseende narkotika med starka tidsmässiga samband finns det vid bedömningen av den sammantagna brottslighetens straffvärde skäl för en betydande avvikelse från vad som skulle följa av en ren kumulation av straffvärdet för brotten. Den samlade brottslighetens straffvärde motsvarar fängelse i ett år och sex månader.

Påföljdsval

29. Straffvärdet av de brott AS har gjort sig skyldig till är sådant att straffet normalt ska bestämmas till fängelse. Några skäl att avvika från ett straff bestämt efter straffvärdet har inte framkommit.

30. AS ska mot bakgrund av det anförda dömas till fängelse i ett år och sex månader.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Severin Blomstrand, Lena Moore, Johnny Herre och Agneta Bäcklund (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Anna Eleblad